

© European Communities (Wspólnoty Europejskie), 2003-2004, <http://europa.eu.int/eur-lex/lex>
Wyłącznie prawodawstwo Wspólnot Europejskich opublikowane w drukowanej wersji Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej uznawane jest za autentyczne.

Dz.U.UE.L.94.216.12

Dz.U.UE-sp.05-2-213

2007.06.28

zm. Dz.U.UE.L.07.165.21

art. 2 ust. 4, art. 3 pkt 15

DYREKTYWA RADY NR 94/33/WE

z dnia 22 czerwca 1994 r.

w sprawie ochrony pracy osób młodych

(Dz.U.UE L z dnia 20 sierpnia 1994 r.)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 118a,

uwzględniając wniosek Komisji ⁽¹⁾

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽²⁾

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 189c Traktatu ⁽³⁾
a także mając na uwadze, co następuje:

artykuł 118a Traktatu stanowi, że Rada przyjmuje, w drodze dyrektyw, minimalne wymagania mające na celu poprawę, szczególnie środowiska pracy, w celu zapewnienia wyższego poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników;

na mocy tego artykułu, takie dyrektywy muszą unikać narzucania ograniczeń administracyjnych, finansowych i prawnych, które mogłyby powstrzymać powstawanie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;

zgodnie z ust. 20 i 22 Wspólnotowej Karty Socjalnych Praw Podstawowych Pracowników, przyjętej przez Radę Europejską w Strasburgu dnia 9 grudnia 1989 r.:

"20. Bez uszczerbku dla zastosowania takich zasad, które mogą być korzystniejsze dla młodych osób, zwłaszcza tych, które zapewniają ich przygotowanie do pracy poprzez szkolenie zawodowe, oraz z uwzględnieniem odstępstw ograniczonych do niektórych form pracy lekkiej, minimalny wiek zatrudnienia nie może być niższy niż minimalny wiek ukończenia szkoły, oraz w każdym przypadku, nie niższy niż 15 lat;

22. Muszą zostać podjęte właściwe środki w celu dostosowania przepisów prawa pracy, mające zastosowanie do młodych pracowników tak, by były realizowane ich szczególne potrzeby rozwoju, szkolenia zawodowego oraz dostępu do zatrudnienia;

Szczególnie czas pracy musi być ograniczony - bez możliwości obejścia tego ograniczenia poprzez wykorzystanie pracy w godzinach nadliczbowych - a praca w porze nocnej musi być zabroniona w przypadku pracowników w wieku poniżej osiemnastu lat, za wyjątkiem niektórych rodzajów pracy ustalonych w ustawodawstwie krajowym lub przepisach wykonawczych";

zasady Międzynarodowej Organizacji Pracy, dotyczące ochrony pracy młodych osób, w tym te, które odnoszą się do minimalnego wieku dostępu do zatrudnienia i pracy, powinny zostać wzięte pod uwagę;

w rezolucji dotyczącej pracy dzieci ⁽⁴⁾ Parlament Europejski podsumował różne aspekty pracy wykonywanej przez młode osoby oraz podkreślił wpływ pracy na ich zdrowie, bezpieczeństwo, rozwój fizyczny i intelektualny, oraz wskazał na potrzebę przyjęcia dyrektywy harmonizującej ustawodawstwo krajowe w tej dziedzinie;

zgodnie z art. 15 dyrektywy Rady nr 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzania środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy ⁽⁵⁾, szczególnie wrażliwe grupy ryzyka muszą być chronione przed niebezpieczeństwami, które ich szczególnie dotyczą;

dzieci i młodzież muszą być uważane za grupy szczególnego ryzyka i dlatego podjęte być muszą działania mające na względzie ich zdrowie i bezpieczeństwo;

wrażliwość dzieci wymaga, by Państwa Członkowskie wprowadziły zakaz ich zatrudniania oraz zapewniły, że minimalny wiek pracy i zatrudnienia nie jest niższy niż minimalny wiek, w którym kończy się powszechny obowiązek szkolny nałożony prawem krajowym lub 15 lat w każdym przypadku; odstępstwa od zakazu pracy dzieci mogą zostać dopuszczone jedynie w szczególnych przypadkach oraz zgodnie z warunkami ustalonymi niniejszą dyrektywą; w żadnym wypadku owe wyjątki nie mogą zaszkodzić regularnemu uczęszczaniu do szkoły lub przeszkodzić dzieciom w pełnym korzystaniu z kształcenia;

z uwagi na naturę przechodzenia z dzieciństwa do dorosłości, praca młodocianych powinna być ściśle regulowana i chroniona;

każdy pracodawca powinien zagwarantować młodym osobom warunki pracy odpowiednie dla ich wieku;

pracodawcy powinni wprowadzić w życie środki konieczne dla ochrony bezpieczeństwa i zdrowia młodych ludzi na podstawie określenia zagrożeń związanych z ich pracą;

Państwa Członkowskie powinny chronić młode osoby przed jakimkolwiek wyraźnym zagrożeniem wynikającym z ich braku doświadczenia, braku świadomości, istniejącego lub potencjalnego ryzyka, lub niedojrzałości;

Państwa Członkowskie powinny więc zakazać zatrudniania młodych osób przy pracach określonych w niniejszej dyrektywie;

przyjęcie szczególnych minimalnych wymagań dotyczących organizacji czasu pracy prawdopodobnie poprawi warunki pracy młodych osób;

maksymalny czas pracy młodych osób powinien być ściśle ograniczony, a praca w porze nocnej młodych osób powinna być zakazana, z wyjątkiem pewnych prac określonych w ustawodawstwie krajowym lub przepisach;

Państwa Członkowskie powinny podjąć właściwe środki w celu zapewnienia, by czas pracy młodocianych kształcących się nie wpływał ujemnie na ich zdolność do korzystania z tego kształcenia;

czas, który młode osoby spędzają na kształceniu, pracując w systemie teoretycznego i/lub praktycznego kształcenia połączonego z pracą lub w systemie kształcenia zawodowego organizowanego przez pracodawcę w miejscu pracy, powinien liczyć się jako czas pracy;

aby zapewnić bezpieczeństwo i zdrowie młodych osób, powinno się przyznać im minimalny czas przerw w pracy w ciągu doby, tygodnia i roku oraz odpowiednie przerwy w pracy;

odnośnie do przerw w pracy w ciągu tygodnia, powinno się uwzględnić w właściwy sposób różnorodność czynników kulturowych, etnicznych, religijnych i innych w Państwach Członkowskich; zwłaszcza, że to Państwa Członkowskie ostatecznie decydują, czy niedziela powinna być włączona do przerwy w pracy w ciągu tygodnia, a jeśli tak, to w jakim stopniu;

właściwe doświadczenie w pracy może pomóc w osiągnięciu celu, jakim jest przygotowanie młodych osób do dorosłego życia zawodowego i społecznego, pod warunkiem, że zapewnione jest uniknięcie jakiegokolwiek szkody dla ich bezpieczeństwa, zdrowia i rozwoju;

mimo, że odstępstwa od zakazów i ograniczeń, które zostały określone niniejszą dyrektywą okazują się nieodzowne dla pewnych działań lub szczególnych sytuacji, zastosowanie dyrektywy nie może wpływać na zasady już ustanowionego systemu ochrony pracowników;

niniejsza dyrektywa stanowi praktyczny wkład w kształtowanie społecznego wymiaru rynku wewnętrznego;

stosowanie w praktyce systemu ochrony przewidzianego niniejszą dyrektywą będzie wymagało od Państw Członkowskich wprowadzenia w życie systemu skutecznych i proporcjonalnych środków;

wprowadzenie w życie niektórych przepisów niniejszej dyrektywy stawia szczególne problemy przed jednym z Państw Członkowskich, w związku z jego systemem ochrony pracy młodych osób; dlatego też zezwala się, aby to Państwo Członkowskie powstrzymało się od wprowadzania w życie związanych z tym przepisów przez odpowiedni okres czasu,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

SEKCJA I

Artykuł 1

Cel

1. Państwa Członkowskie podejmują konieczne środki w celu zakazu wykonywania pracy przez dzieci.

Zapewniają one, na warunkach ustanowionych niniejszą dyrektywą, że minimalny wiek pracy lub zatrudnienia nie jest niższy niż minimalny wiek, w którym kończy się powszechny obowiązek szkolny nałożony krajowym prawem lub 15 lat w każdym przypadku.

2. Państwa Członkowskie zapewniają, że praca młodocianych jest ściśle regulowana i chroniona na warunkach określonych niniejszą dyrektywą.

3. Państwa Członkowskie zapewniają, że pracodawcy zagwarantują, by młode osoby pracowały w warunkach odpowiednich dla ich wieku.

Państwa te zapewniają, by młode osoby były chronione przed ekonomicznym wykorzystywaniem oraz przed jakąkolwiek pracą, która mogłaby szkodzić ich bezpieczeństwu, zdrowiu lub rozwojowi fizycznemu, umysłowemu lub społecznemu, lub narażać na niebezpieczeństwo ich kształcenie.

Artykuł 2

Zakres

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do każdej osoby w wieku poniżej 18 lat, która posiada umowę o pracę lub pozostaje w stosunku pracy określonym przez prawo obowiązujące w Państwie Członkowskim i/lub regulowanym przez prawo obowiązujące w Państwie Członkowskim;

2. Państwa Członkowskie mogą, w pewnych granicach i okolicznościach ustalonych przepisami ustawodawczymi i wykonawczymi, nie stosować przepisów ustawodawczych i wykonawczych niniejszej dyrektywy w odniesieniu do pracy wykonywanej sporadycznie lub krótkoterminowo, obejmującej:

- a) służbę domową w prywatnym gospodarstwie domowym lub
- b) pracę będącą przedsięwzięciem rodzinnym, uważaną za nieszkodliwą, nieprzynoszącą szkody lub niebezpieczną dla młodych osób.

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy:

- a) "młoda osoba" oznacza jakąkolwiek osobę w wieku poniżej 18 lat, o której mowa w art. 2 ust. 1;
- b) "dziecko" oznacza jakąkolwiek młodą osobę w wieku poniżej 15 lat lub taką osobę, która wciąż podlega powszechnemu obowiązkowi szkolnemu zgodnie z krajowym prawem;
- c) "młodociany" oznacza jakąkolwiek młodą osobę w wieku co najmniej 15 lat, ale poniżej 18 roku życia, która nie podlega już powszechnemu obowiązkowi szkolnemu zgodnie z krajowym prawem;
- d) "praca lekka" oznacza każdą pracę, co do której ze względu na jej naturę oraz szczególne warunki, w których jest wykonywana:
 - i) nie jest prawdopodobne, że zaszkodzi bezpieczeństwu, zdrowiu lub rozwojowi dzieci, oraz
 - ii) działalność jako taka nie wpłynie negatywnie na ich frekwencję w szkole, ich udział w korzystaniu z poradnictwa zawodowego lub programów szkoleniowych zatwierdzanych przez właściwe organy lub ich zdolności do korzystania z pobieranego kształcenia;
- e) "czas pracy" oznacza jakikolwiek okres czasu, podczas którego młodociany jest w pracy, pozostaje do dyspozycji pracodawcy i wykonuje swoją działalność lub obowiązki zgodnie z krajowym ustawodawstwem i/lub zwyczajami;
- f) "czas przerw w pracy" oznacza jakikolwiek okres czasu, który nie jest czasem pracy.

Artykuł 4

Zakaz pracy dzieci

1. Państwa Członkowskie przyjmują środki konieczne do wprowadzenia zakazu pracy dzieci;
2. Biorąc pod uwagę cele wymienione w art. 1, Państwa Członkowskie mogą nie stosować przepisów ustawodawczych i wykonawczych, odnoszących się do pracy dzieci w przypadku:
 - a) dzieci podejmujących działalność określoną w art. 5;
 - b) dzieci w wieku co najmniej 14 lat, pracujących w systemie kształcenia połączonego z pracą lub w systemie kształcenia zawodowego organizowanego przez pracodawcę w miejscu pracy, pod warunkiem, że praca jest wykonywana zgodnie z warunkami ustalonymi przez właściwe organy;
 - c) dzieci w wieku co najmniej 14 lat wykonujących pracę lekką, inną niż ta objęta art. 5; jednakże praca lekka inna niż ta, objęta art. 5 może być wykonywana przez dzieci w wieku 13 lat przez ograniczoną liczbę godzin tygodniowo w przypadku, gdy rodzaj pracy jest określony w ustawodawstwie krajowym.
3. Państwa Członkowskie, które korzystają z opinii określonej w ust. 2. lit. c) ustalają, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej dyrektywy, warunki pracy związane z przedmiotową pracą lekką.

Artykuł 5

Działalność kulturalna i podobne

1. Zatrudnienie dzieci do udziału w działalności kulturalnej, artystycznej i sportowej lub reklamowej będzie wymagało uprzedniego upoważnienia właściwych organów w indywidualnych przypadkach.
2. Państwa Członkowskie, poprzez przepisy ustawodawcze lub wykonawcze, ustalają warunki pracy dzieci w przypadkach określonych w ust. 1 oraz szczegóły dotyczące procedury udzielania uprzedniego upoważnienia, pod warunkiem, że:
 - i) nie jest prawdopodobne, że działalność zaszkodzi bezpieczeństwu, zdrowiu lub rozwojowi dzieci, oraz

- ii) działalność jako taka nie wpłynie negatywnie na ich frekwencję w szkole, ich udział w korzystaniu z poradnictwa zawodowego lub programów szkoleniowych zatwierdzanych przez właściwe organy, lub ich zdolność do korzystania z pobieranego kształcenia.

3. Jako odstępstwo od procedury ustalonej w ust. 1, w przypadku dzieci w wieku co najmniej 13 lat, Państwa Członkowskie mogą zatwierdzać, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zgodnie z warunkami, które ustalą, zatrudnienie dzieci w celu ich udziału w działalności kulturalnej, artystycznej, sportowej lub reklamowej.

4. Państwa Członkowskie, które posiadają szczególny system zezwoleń dla agencji modelek w odniesieniu do działalności dzieci, mogą ten system zachować.

SEKCJA II

Artykuł 6

Ogólne zobowiązania pracodawców

1. Bez uszczerbku dla przepisów art. 4 ust. 1, pracodawca przyjmuje środki konieczne dla ochrony bezpieczeństwa i zdrowia młodych osób, biorąc szczególnie pod uwagę specjalne zagrożenia określone w art. 7 ust. 1.

2. Pracodawca wprowadza w życie środki określone w ust. 1 na podstawie oceny ryzyka ponoszonego przez młode osoby w związku z ich pracą.

Ocena ryzyka musi zostać dokonana zanim młode osoby rozpoczną pracę oraz gdy ma miejsce jakakolwiek większa zmiana warunków pracy, oraz musi w szczególności zawierać następujące elementy:

- a) wyposażenie oraz schemat organizacji miejsca pracy lub stanowiska pracy;
- b) charakter, stopień i czas narażenia na czynniki fizyczne, biologiczne i chemiczne;
- c) forma, zakres i użycie narzędzi pracy, w szczególności środków, maszyn, przyrządów oraz urządzeń, oraz sposób, w jaki są obsługiwane;
- d) organizowanie procesu pracy oraz czynności związanych z pracą, oraz sposób w jaki są ze sobą powiązane (organizacja pracy);
- e) poziom szkolenia i wskazówek dawanych młodym ludziom.

Tam, gdzie ocena ryzyka wskazuje, że istnieje zagrożenie dla bezpieczeństwa, zdrowia fizycznego lub umysłowego oraz rozwoju młodych osób, będzie zapewniona odpowiednia, bezpłatna ocena stanu zdrowia oraz jego kontrola w regularnych odstępach czasu, bez uszczerbku dla dyrektywy 89/391/EWG.

Bezpłatna ocena i kontrola stanu zdrowia może stanowić część państwowego systemu opieki zdrowotnej.

3. Pracodawca informuje młode osoby o możliwym ryzyku oraz o przyjętych środkach dotyczących ich bezpieczeństwa i zdrowia.

Ponadto pracodawca informuje przedstawicieli ustawowych dzieci o możliwym ryzyku i o wszystkich przyjętych środkach, dotyczących bezpieczeństwa i zdrowia dzieci.

4. Pracodawca angażuje służby ochrony i zapobiegania określone w art. 7 dyrektywy 89/391/EWG do procesu planowania, wprowadzania w życie oraz kontroli warunków bezpieczeństwa i zdrowia młodocianych.

Artykuł 7

Wrażliwość młodych osób - zakaz pracy

1. Państwa Członkowskie zapewniają, że młode osoby są chronione przed każdym szczególnym ryzykiem związanym z ich bezpieczeństwem, zdrowiem oraz rozwojem, które wynika z ich braku doświadczenia, braku świadomości istniejącego lub potencjalnego ryzyka lub z faktu, że młode osoby nie są jeszcze w pełni dojrzałe.

2. Bez uszczerbku dla przepisów art. 4 ust. 1 Państwa Członkowskie zabronią w tym celu zatrudniania młodych osób do:

- a) pracy, która obiektywnie przekracza ich fizyczne i psychologiczne możliwości;

- b) pracy pociągającej za sobą szkodliwe narażenie na czynniki toksyczne, rakotwórcze, takie, które powodują dziedziczne uszkodzenie genetyczne lub uszkadzają płód lub takie, które w jakikolwiek inny sposób trwale wpływają na ludzkie zdrowie;
- c) pracy pociągającej za sobą szkodliwe narażenie na promieniowanie;
- d) pracy pociągającej za sobą ryzyko wypadków, którego, jak można przyjąć, młode osoby nie mogą rozpoznać lub uniknąć, zważywszy na ich niewystarczającą uwagę na kwestie bezpieczeństwa lub brak doświadczenia, lub kształcenia; lub
- e) pracy, w której istnieje ryzyko dla zdrowia z powodu ekstremalnego zimna lub gorąca, hałasu lub drgań.

Praca, co do której istnieje możliwość, że pociągnie za sobą szczególne ryzyko w rozumieniu ust. 1 obejmuje:

- pracę pociągającą za sobą szkodliwe narażenie na czynniki fizyczne, biologiczne i chemiczne określone w części I załącznika, oraz
- procesy i pracę określone w części II Załącznika.

3. Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze lub wykonawcze, zatwierdzać odstępstwa od ust. 2 w przypadku młodocianych, w sytuacji gdy takie odstępstwa są niezbędne dla ich kształcenia zawodowego, pod warunkiem, że ochrona ich bezpieczeństwa i zdrowia jest zapewniona poprzez fakt, że praca jest wykonywana pod nadzorem upoważnionej osoby w rozumieniu art. 7 dyrektywy 89/391/EWG oraz pod warunkiem, że ochrona zapewniana przez tę dyrektywę jest zagwarantowana.

SEKCJA III

Artykuł 8

Czas pracy

1. Państwa Członkowskie, które korzystają z opcji określonej w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c), podejmują środki konieczne dla ograniczenia czasu pracy do:

- a) ośmiu godzin na dobę i 40 godzin w tygodniu dla pracy wykonywanej w ramach połączonego systemu pracy i kształcenia organizowanego w miejscu pracy;
- b) dwóch godzin w dniu szkolnym i 12 godzin w tygodniu w przypadku pracy wykonywanej w czasie trwania semestru, poza godzinami ustalonymi dla uczęszczania do szkoły, pod warunkiem, że nie jest to zabronione krajowym prawem i/lub praktyką;
w żadnych okolicznościach dobowy czas pracy nie może przekroczyć siedmiu godzin; to ograniczenie może wzrosnąć do ośmiu godzin w przypadku dzieci, które osiągnęły wiek 15 lat;
- c) siedmiu godzin na dobę i 35 godzin w tygodniu dla pracy wykonywanej przez co najmniej tydzień w czasie, kiedy szkoły nie funkcjonują; te ograniczenia mogą wzrosnąć do ośmiu godzin na dobę i 40 godzin w tygodniu w przypadku dzieci, które osiągnęły wiek 15 lat.
- d) siedmiu godzin na dobę i 35 godzin w tygodniu dla pracy lekkiej wykonywanej przez dzieci, które nie podlegają już obowiązkowi szkolnemu zgodnie z prawem krajowym.

2. Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne do ograniczenia czasu pracy młodocianych do ośmiu godzin na dobę i 40 godzin w tygodniu.

3. Czas, który młode osoby spędzają na kształceniu pracując w systemie teoretycznego i/lub praktycznego kształcenia połączonego z pracą lub w systemie kształcenia zawodowego organizowanego przez pracodawcę w miejscu pracy, będzie liczony jako czas pracy.

4. W razie, kiedy młoda osoba jest zatrudniona przez więcej niż jednego pracodawcę, dni pracy i czas pracy kumulują się.

5. Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zatwierdzać odstępstwa od ust. 1 lit. a) i ust. 2 albo na drodze wyjątku, albo tam, gdzie istnieją ku temu obiektywne przyczyny.

Państwa Członkowskie określają, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, warunki, ograniczenia i procedury dla wprowadzenia w życie takich odstępień.

Artykuł 9

Praca w porze nocnej

1. a) Państwa Członkowskie, które stosują opcję określoną w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c) podejmują środki konieczne dla zakazu pracy dzieci między godziną 20.00 a 6.00.
- b) Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne dla zakazu pracy młodocianych albo między godziną 22.00 a 6.00, albo między godziną 23.00 a 7.00.
2. a) Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zezwolić na pracę młodocianych w szczególnych rodzajach działalności w okresie, kiedy praca w porze nocnej jest zabroniona, jak zostało określone w ust. 1 lit. b).
W takim przypadku, Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie środki aby zapewnić, że młodociany jest nadzorowany przez osobę dorosłą, tam, gdzie taki nadzór jest konieczny dla jego ochrony.
- b) Jeżeli ma zastosowanie lit. a), praca będzie zabroniona między godziną 24.00 a 4.00.

Jednakże, Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zezwalać na pracę młodocianych w okresie, kiedy praca w porze nocnej jest zakazana w następujących przypadkach, tam, gdzie istnieją ku temu obiektywne przyczyny i pod warunkiem, że młodocianym przyznaje się odpowiedni wyrównawczy okres przerwy w pracy i że cele ustalone w art. 1 nie będą kwestionowane:

- praca wykonywana w żegludze i rybołówstwie,
- praca związana z siłami zbrojnymi lub policją,
- praca wykonywana w szpitalach lub podobnych instytucjach;
- działalność kulturalna, artystyczna, sportowa lub reklamowa.

3. Przed jakimkolwiek wyznaczeniem pracy nocnej oraz w regularnych odstępach czasu po dokonaniu wyznaczenia, młode osoby będą mieć prawo do bezpłatnej kontroli zdrowia i zdolności, chyba że praca, którą wykonują w okresie kiedy jest ona jest zakazana, ma wyjątkowy charakter.

Artykuł 10

Czas przerw w pracy

1. a) Państwa Członkowskie, które stosują opcję zawartą w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c) podejmują środki konieczne dla zapewnienia, że dla każdego okresu liczącego 24 godziny, dzieci mają prawo do minimalnego okresu przerwy w pracy trwającego nieprzerwanie 14 godzin.
- b) Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne dla zapewnienia, że dla każdego 24-godzinnego okresu czasu, młodociani mają prawo do minimalnego okresu przerwy w pracy trwającego nieprzerwanie 12 godzin.

2. Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne dla zapewnienia, że na każdy okres siedmiu dni:

- dzieci, w stosunku do których skorzystały one z opcji zawartej w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c), oraz
- młodociani

mają prawo do minimalnego czasu przerwy w pracy w liczbie dwóch dni, nieprzerwanych w miarę możliwości.

W razie, gdy istnieją uzasadnione powody techniczne lub organizacyjne, minimalny czas przerwy w pracy może zostać skrócony, ale w żadnych okolicznościach nie może być krótszy niż 36 nieprzerwanych godzin.

Minimalny czas przerwy w pracy określony w lit. a) i b) obejmuje z zasady niedzielę.

3. Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, ustalić, że minimalny czas przerwy w pracy określony w lit. a) i b) jest przerwany w przypadku działalności wymagającej okresów pracy, które są krótkie lub rozproszone w ciągu dnia.

4. Państwa Członkowskie mogą ustanowić przepisy ustawodawcze i wykonawcze dla odstępstw od ust. 1 lit. b) i ust. 2 odnośnie do młodocianych w następujących przypadkach, tam, gdzie istnieją ku temu obiektywne przyczyny i pod warunkiem, że młodocianym przyznaje się odpowiedni wyrównawczy okres odpoczynku, i że cele określone w art. 1 nie będą kwestionowane:

- a) praca wykonywana w żegludze i rybołówstwie;
- b) praca związana z siłami zbrojnymi lub policją;
- c) praca wykonywana w szpitalach lub podobnych instytucjach;

- d) praca wykonywana w rolnictwie;
- e) praca wykonywana w przemyśle turystycznym lub w hotelu, restauracji i kawiarni;
- f) działalność wymagająca pracy podzielonej na krótkie okresy czasu w ciągu dnia.

Artykuł 11

Wypoczynek wakacyjny

Państwa Członkowskie, które korzystają z opcji określonej w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c) podejmują starania, aby okres czasu wolny od jakiegokolwiek pracy obejmował, w możliwie najszerszym zakresie, wakacje szkolne dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu według prawa krajowego.

Artykuł 12

Przerwy

Państwa Członkowskie podejmują środki niezbędne dla zapewnienia, że w sytuacji, kiedy dzienny czas pracy wynosi więcej niż cztery i pół godziny, młodzi ludzie mają prawo do przerwy trwającej nieprzerwanie, jeśli to możliwe, co najmniej trzydzieści minut.

Artykuł 13

Praca młodocianych w przypadku siły wyższej

Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, ustanowić odstępstwa od art. 8 ust. 2, art. 9 ust. 1 lit. b), art. 10 ust. 1 lit. b) oraz, w przypadku młodocianych, art. 12, na wypadek pracy w okolicznościach określonych w art. 5 ust. 4 dyrektywy 89/391/EWG, pod warunkiem, że taka praca ma charakter tymczasowy i musi być wykonana niezwłocznie, a także pod warunkiem, że dorośli pracownicy nie są dostępni i że młodocianym przyznaje się równoważny, wyrównawczy czas przerwy w pracy w ciągu następujących trzech tygodni.

SEKCJA IV

Artykuł 14

Podejmowane środki

Każde Państwo Członkowskie określa wszystkie konieczne środki do zastosowania w razie niespełnienia przepisów przyjętych w celu wprowadzenia w życie niniejszej dyrektywy; takie środki muszą być skuteczne i proporcjonalne.

Artykuł 15

Dostosowanie załącznika

W świetle postępu technicznego, zmian przepisów międzynarodowych lub wymagań technicznych oraz w miarę rozwoju wiedzy w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą, ściśle techniczne dostosowanie załącznika zostanie przyjęte zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 17 dyrektywy 89/391/EWG.

Artykuł 16

Klauzula niezmnijająca

Bez uszczerbku dla prawa Państw Członkowskich do rozwoju różnych przepisów dotyczących ochrony młodych osób w świetle zmieniających się okoliczności, w takim zakresie w jakim minimalne

wymagania przewidziane niniejszą dyrektywą są spełnione, wprowadzenie w życie niniejszej dyrektywy nie stanowi uzasadnionej podstawy dla zmniejszania ogólnego poziomu ochrony zapewnianej młodym osobom.

Artykuł 17

Przepisy końcowe

1. a) Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne konieczne do wykonania niniejszej dyrektywy nie później niż dnia 22 czerwca 1996 r. lub zapewniają najpóźniej do tej daty, że obie strony - pracownicy i pracodawcy, wprowadzają wymagane przepisy za pomocą układów zbiorowych, a Państwa Członkowskie zobowiązują się do wprowadzenia wszystkich koniecznych przepisów, które umożliwią im zagwarantowanie rezultatów ustalonych niniejszą dyrektywą.
- b) Zjednoczone Królestwo może powstrzymać się od wprowadzenia w życie art. 8 ust. 1 lit. b) akapit pierwszy odnośnie do przepisów związanych z maksymalnym tygodniowym czasem pracy, a także art. 8 ust. 2, art. 9 ust. 1 lit. b) oraz art. 9 ust. 2 przez okres 4 lat licząc od daty określonej w lit. a).
Komisja przedłoży sprawozdanie na temat skutków wprowadzenia tego przepisu.
Rada, działając zgodnie z warunkami przewidzianymi Traktatem, podejmuje decyzję czy ten okres czasu powinien być przedłużony.
- c) Państwa Członkowskie niezwłocznie informują o tym Komisję.

2. W przypadku gdy Państwa Członkowskie przyjmują środki, o których mowa w ust. 1, środki te zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie to towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

3. Państwa Członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjmowanego lub już przyjętego na podstawie niniejszej dyrektywy.

4. ⁽¹⁾ (uchylony).

5. ⁽²⁾ (uchylony).

Artykuł 17a ⁽³⁾

Sprawozdanie z wdrażania dyrektywy

Co pięć lat państwa członkowskie przedkładają Komisji sprawozdania z praktycznego wdrażania niniejszej dyrektywy w formie odrębnego rozdziału jednolitego sprawozdania, o którym mowa w art. 17a ust. 1, 2 i 3 dyrektywy 89/391/EWG, które stanowi podstawę oceny dokonywanej przez Komisję zgodnie z art. 17a ust. 4 tej dyrektywy.

Artykuł 18

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.

Sporządzono w Luksemburgu, dnia 22 czerwca 1994 r.

W imieniu Rady

E. YIANNPOULOS

Przewodniczący

⁽¹⁾ Dz.U. C 84 z 4.4.1992, str. 7.

⁽²⁾ Dz.U. C 313 z 30.11.1992, str. 70

- (3) Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 17 grudnia 1992 r. (Dz.U. C 21 z 25.1.1993, str. 167) Wspólne stanowisko Rady z dnia 23 listopada 1993 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 marca 1994 r. (Dz.U. C 91 z 28.3.1994, str. 89).
- (4) Dz.U. C 190 z 20.7.1987, str. 44.
- (5) Dz.U. L 183 z 29.6.1989, str. 1.

ZAŁĄCZNIK

Niewyczerpująca lista czynników, procesów oraz rodzajów pracy (art. 7 ust. 2 akapit drugi)

I. Czynniki

1. *Czynniki fizyczne*
 - a) promieniowanie jonizujące;
 - b) praca w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego, np. w zbiornikach ciśnieniowych, nurkowanie.
2. *Czynniki biologiczne*
 - a) Czynniki biologiczne należące do grupy 3 i 4 w rozumieniu art. 2 lit. d) dyrektywy Rady 90/679/EWG z dnia 26 listopada 1990 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników biologicznych w miejscu pracy (siódma dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EW ⁽¹⁾).
3. *Czynniki chemiczne*
 - a) Substancje i preparaty sklasyfikowane według dyrektywy Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych ⁽²⁾ ze zmianami oraz według dyrektywy 88/379/EWG z dnia 7 czerwca 1988 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania preparatów niebezpiecznych ⁽³⁾, jako preparaty toksyczne (T), bardzo toksyczne (Tx), żrące (C) lub wybuchowe (E);
 - b) Substancje i preparaty sklasyfikowane zgodnie z dyrektywą 67/548/EWG oraz 88/379/EWG jako szkodliwe (Xn) i zawierające jedno lub więcej następujących określeń ryzyka:
 - niebezpieczeństwo bardzo poważnych i nieodwracalnych skutków (R39),
 - możliwe ryzyko nieodwracalnych skutków (R40),
 - może powodować podrażnienie przy inhalacji (R42),
 - może powodować podrażnienie przy kontakcie ze skórą (R43),
 - może powodować raka (R45),
 - może powodować dziedziczne uszkodzenie genetyczne (R46),
 - niebezpieczeństwo poważnego uszkodzenia zdrowia poprzez długotrwałe narażenie (R48),
 - może osłabić płodność (R60),
 - może zaszkodzić nienarodzonemu dziecku (R61);
 - c) Substancje i preparaty sklasyfikowane zgodnie z dyrektywą 67/548/EWG i 88/379/EWG jako drażniące (Xi) i zawierające jedną lub więcej następujących określeń ryzyka:
 - wysoce łatwopalny (R12);
 - może powodować podrażnienie przy inhalacji (R42),
 - może powodować podrażnienie przy kontakcie ze skórą (R43),
 - d) Substancje i preparaty określone w art. 2 lit. c) dyrektywy Rady 90/394/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym z narażenia na działanie czynników rakotwórczych w środowisku pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) ⁽⁴⁾;
 - e) Ołów i jego związki, w zakresie w jakim czynniki, o których mowa są pochłaniane przez ludzki organizm;
 - f) Azbest.

II. **Procesy i prace**

1. Procesy określone w załączniku I do dyrektywy 90/394/EWG.
2. Produkcja i obsługa urządzeń, sztucznych ogni lub innych przedmiotów zawierających materiały wybuchowe.
3. Praca z dzikimi lub jadowitymi zwierzętami.
4. Ubój zwierząt na skalę przemysłową.
5. Praca wymagająca obsługi sprzętu do produkcji, przechowywania lub zastosowania gazów ciekłych, sprężonych lub rozpuszczonych.
6. Praca wymagająca obsługi kadzi, cystern, zbiorników lub butli zawierających chemiczne czynniki określone w pkt. 1.3.
7. Praca pociągająca za sobą ryzyko strukturalnego uszkodzenia.
8. Praca pociągająca za sobą ryzyko narażenia na wysokie napięcie elektryczne.
9. Praca, której rytm jest uzależniony od rytmu maszyn i obejmująca płatność za osiągnięte rezultaty.

⁽¹⁾ Dz.U. L 374 z 31.12.1990, str. 1.

⁽²⁾ Dz.U. L 196 z 16.8.1967, str. 1. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 93/679/EWG (Dz.U. L 268 z 29.10.1993, str. 71).

⁽³⁾ Dz.U. L 187 z 16.7.1988, str. 14. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 93/18/EWG (Dz.U. L 104 z 29.4.1993, str. 46).

⁽⁴⁾ Dz.U. L 196 z 26.7.1990, str. 1.